

Расюк Е.В.,

доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Житлово-комунальне господарство України (далі ЖКГ) є багатофункціональним комплексом, що включає у себе цілу низку взаємопов'язаних підприємств і організацій соціальної і виробничої сфери. Цей багатофункціональний комплекс відноситься до найбільш гостросоціальних, оскільки без надання відповідних житлово-комунальних послуг відбудеться занепад відтворення житлового фонду, який у свою чергу негативно вплине на економічні, соціальні, демографічні і політичні процеси у державі.

Сучасне житлово-комунальне господарство здатне виступити як індикатор, що характеризує економічний та соціальний стан країни, тому що у ньому акумулюються відносини, що зачіпають інтереси великої кількості державних і муніципальних установ та організацій, суб'єктів комерційної діяльності та майже всього населення країни. У зв'язку з цим злочинність у сфері житлово-комунального господарства, являє собою істотну загрозу для соціально-економічного благополуччя держави і вимагає постійного кримінологічного спостереження. Привабливим ЖКГ для «підприємливих» злочинців є ще й тому, що, як одна з найважливіших сфер обслуговування та найбільша частина народного господарства, основою розвитку якої є зростання об'єктів будівництва і необхідність населення у послугах житлово-комунального господарства, у галузі функціонує близько 5 тис. підприємств і організацій, експлуатується майже 35 % основних засобів держави, зайнято понад 15% працездатного

населення країни. Як наслідок існування злочинності у ЖКГ є те, що, незважаючи на зростання обсягів послуг, робіт та продукції, вироблених у галузі, багато підприємств є збитковими.

Для того щоб ефективно вплинути на стан злочинності у сфері ЖКГ й тим самим покращити виробництво продукції і реалізацію послуг у цій галузі, необхідно з'ясувати правову природу злочинності у сфері ЖКГ, насамперед визначити дефініцію.

Формулювання злочинності у сфері житлово-комунального господарства має ґрунтуватись на кримінологічних підходах до визначення категорії «злочинність» та основних ознаках, що відрізняють ЖКГ від інших галузей народного господарства й генерують дефініцію. Так, у кримінології немає однозначного тлумачення злочинності й тому існує різне бачення цієї дефініції, зокрема:

радянські вчені (до 90-х років ХХ ст.) визначали злочинність як соціально-правове явище, яке змінюється й охоплює сукупність злочинів, що вчинені в суспільстві за певний період і характеризуються певними кількісними та якісними показниками⁸;

вітчизняний кримінолог А. Зелінський пропонує таке визначення злочинності: це масовий прояв деструктивності в поведінці людей, що виявляється в системі передбачених кримінальним законом діянь, які вчинені на конкретній території або серед членів певних соціальних груп протягом одного року або певної його частини⁹;

російський кримінолог Н. Кузнєцова пропонує інше визначення злочинності: це соціальне і кримінально-правове явище, що змінюється історично й становить систему злочинів¹⁰;

російський кримінолог В. Малков під злочинністю в кримінології розуміє соціальне історично мінливе, масове, карно-

8 Герцензон А. А. Введение в советскую криминологию:—М., 1965 г.; Гришаев П. Й. Советская криминология: Учебное пособие.— М., 1975— С. 36.

⁹ Зелінський А.М. Кримінологія: Курс лекцій, - Харків, 1996. – с.84.

¹⁰ Кузнєцова Н.Ф. Преступление и преступность. – М., 1969. – с. 173

правове, системне явище суспільства, що виявляється в сукупності суспільно небезпечних кримінально караних діянь та осіб, які їх вчинили, на певній території за певний період часу¹¹;

інтернет-енциклопедія формулює злочинність як відносно масове, історично мінливе, соціальне і кримінально-правове явище, що являє собою цілісну сукупність всіх злочинів, вчинених на певній території за відповідний період часу¹²;

інші вчені схиляються до того, що злочинність - соціально зумовлене, історично мінливе, порівняно масове та кримінологічне явище, що проявляє себе в системі кримінально-карних діянь на певній території за певний період часу, а також осіб, які їх вчинили¹³;

найпоширенішим визначенням серед вітчизняних кримінологів є таке, що злочинність це соціально-правове, відносно стійке антагоністичне явище, що самодетермінується й охоплює сукупність злочинів, вчинених в конкретному суспільстві в певний період, що характеризується кількісними і якісними показниками¹⁴.

Розглядаючи найбільш вдалі поняття кримінології, розуміємо, що вчені визначали одні й ті ж ознаки злочинності, на основі яких формулювали саму дефініцію. Узагальнюючи основні ознаки злочинності та думки вчених щодо даної дефініції, визначимо злочинність як соціальне, порівняно масове, історично мінливе, суспільно-небезпечне явище, що має кримінально-правовий характер, і являє собою систему злочинів і осіб, які їх вчинили, на певній території за конкретний період часу та характеризується кількісними та якісними показниками.

11 Криминология. Учебник для вузов. Издание второе, переработанное и дополненное / под редакцией заслуженного деятеля науки РФ, доктора юридических наук, профессора В.Д. Малкова / - М.- 2009.

¹² <http://uk.wikipedia.org/>

¹³ Джужа О. М., Иванов Ю. Ф. Криминология: Навчальний посібник – К.: Вид. Паливода А. В., 2006. – 264 с

¹⁴ Ю.В. Александров, А.П. Гель, Г.С. Семаков. Криминология. Курс лекцій. – К.: МАУП. – 2002. – 296 с. – С. 50.

Окресливши поняття злочинності, визначимо, узагальнивши дослідження різних вчених, ознаки, що притаманні ЖКГ, зокрема :

- місцевий характер діяльності житлово-комунальних підприємств, споживачами продукції (послуг) яких є, насамперед, населення, а також розташовані на ньому підприємства промисловості, транспорту тощо;

- процеси виробництва та споживання продукції (послуг) у ЖКГ нерозривно пов'язані з іншими галузями, ця продукція не може накопичуватися для подальшої реалізації;

- підприємства ЖКГ повинні бути готові відпустити і реалізувати необхідну кількість продукції та послуг, згідно потреб на конкретний час;

- недоцільність надання комунальної продукції понад оптимальної межі, яка визначається чисельністю населення, розмірами території та особливостями її планування, своєрідністю кліматичних умов, ступенем розвитку міста та послуг у сфері обслуговування;

- наявність резерву потужностей комунальних підприємств, пов'язаних з їх орієнтацією на максимальний рівень споживання послуг;

- незалежність чисельності основного експлуатаційного персоналу безпосередньо від обсягу виробленої комунальної продукції, що пов'язано з виконанням робіт з обслуговування машин і устаткування, а також кількістю чергового персоналу ;

- особлива структура основних фондів, при якій питома вага пасивної частини у 2 рази вище, ніж на промислових підприємствах;

- специфічна структура витрат на виробництво комунальних послуг, при якій основними витратами є витрати на енергоносії;

- багатогалузевий (більше 15 галузей) характер;

- значна частка муніципальної власності на земельні ділянки, водні та лісові ресурси, житловий і нежитловий фонди, кінцевим споживачем послуг є домогосподарства, комерційні та некомерційні організації, органи влади.

На основні вищезазначених ознак можна сформулювати поняття житлово-комунального господарства - це сукупність зорганізованих у єдину систему галузей, які забезпечують життя і роботу населення країни у нормальних умовах, підприємств галузей народного господарства необхідними ресурсами води, газу, тепла, електроенергії та спрямованих на задоволення суспільних потреб, функціонування господарського комплексу, задоволення комунально-побутових потреб населення, підтримання у належному стані житлових будинків і житлових приміщень.

Вивчення проблем щодо поняття злочинності у сфері житлово-комунального господарства та вищезазначеного дозволяє визначити її як сукупність суспільно-небезпечних діянь (злочинів), що вчиняються окремими членами суспільства у низці зорганізованих у єдину систему галузей, які забезпечують життя і роботу населення країни у нормальних умовах, підприємств галузей народного господарства необхідними ресурсами води, газу, тепла, електроенергії та спрямованих на задоволення суспільних потреб, функціонування господарського комплексу, задоволення комунально-побутових потреб населення, підтримання у належному стані житлових будинків і житлових приміщень.

Шармар О.М.,
доцент кафедри кримінального
права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

НАУКОВІ ЗДОБУТКИ ПРОФЕСОРА ПЕТРА ПЕТРОВИЧА МИХАЙЛЕНКА

Перш ніж охарактеризувати наукову діяльність П. П. Михайленка, вважаємо за необхідне зупинитися на важливих біографічних даних цього вченого.